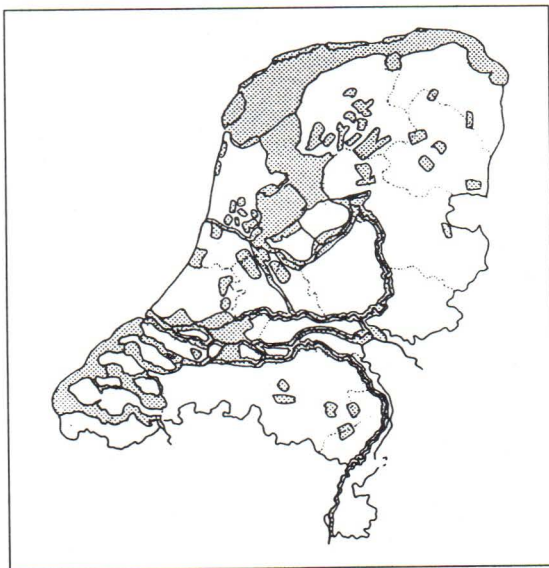

Nieuws van het watervogelproject

De midwintertelling van watervogels van 1993, de eerste die door SOVON georganiseerd is, ligt twee maanden achter ons, een moment dus om even terug te blikken. Echt harde resultaten kunnen nog niet gegeven worden omdat de meeste formulieren nog bij de regiocoördinatoren liggen. Eind maart zullen die naar SOVON gestuurd worden waarna de bewerking voor het jaarrapport kan beginnen. Tot die tijd hier wat achtergrondinformatie, geluiden uit het veld en enkele gegevens uit nieuwsbrieven van regiocoördinatoren, waar dankbaar gebruik van wordt gemaakt.

Hoe was het ook al weer, wat is nu het nut van die midwintertelling? Waarom zou men half januari in weer en wind watervogels gaan tellen terwijl er zoveel aangenamere seizoenen zijn? De belangrijkste doelstelling van de midwintertelling is monitoring van de aantalsontwikkeling en populatiegrootte van de in Europa (inclusief Noord-Afrika en West-Rusland) overwinterende watervogels. Alleen door in al deze landen tegelijkertijd een telling uit te voeren kan dit doel bereikt worden. Januari is als telmaand gekozen omdat de verspreiding over Europa dan relatief stabiel is en watervogels veel in goed te tellen groepen voorkomen. Internationaal wordt de midwintertelling sinds jaar en dag door het *International Waterfowl and Wetlands Research Bureau* gecoördineerd in samenwerking met landelijke vogelorganisaties. In Nederland heeft SOVON de fakkel in 1993 van het Instituut voor Bos en Natuuronderzoek (voorheen RIN) overgenomen.

Figuur 1.
Geselecteerde
gebieden in
Nederland.

Waarom zouden we de resultaten van heel Europa willen weten, is het goed tellen van Nederland niet voldoende?

Watervogelsoorten zijn echte kosmopolieten, de meeste soorten zijn niet tot één land beperkt maar trekken gedurende het jaar over grote gebieden waarbij nationale grenzen geen rol spelen. Bovendien kunnen ze in het ene jaar in bijv. NW-Europa overwinteren en het andere jaar door weersomstandigheden meer naar het zuiden trekken.

Om nu van jaar tot jaar over betrouwbare gegevens te kunnen beschikken is het belangrijk dat in het gehele overwinteringsgebied van de voor Europa relevante populaties wordt geteld. Met deze gegevens kunnen de resultaten in afzonderlijke landen of gebieden geïnterpreteerd worden. Dit kunnen vragen zijn als: "de aantallen van de Wintertaling in mijn gebied gaan achteruit, komt dit nu doordat de kwaliteit van dit gebied achteruit gaat of zijn er tegenwoordig minder exemplaren van de soort als geheel", of "hoe belangrijk is mijn gebied nu eigenlijk".

Om deze vragen te kunnen beantwoorden is het belangrijk om te weten hoe de omvang en aantalsontwikkeling van de hele populatie is. Een gebied met 1000 Nonnetjes is objectief gezien belangrijker dan een gebied met 1000 Wilde Eenden omdat er veel meer Wilde Eenden op de wereld zijn dan Nonnetjes. Dit wil overigens niet zeggen dat het gebied voor Wilde Eenden dan niet belangrijk zou zijn.

Kortom, gegevens over aantallen en trend van watervogels zijn zeer belangrijk en dit is de reden om inter-

nationaal de handen in elkaar te slaan en gezamenlijk in de niet zelden gure januarimaand te gaan tellen.

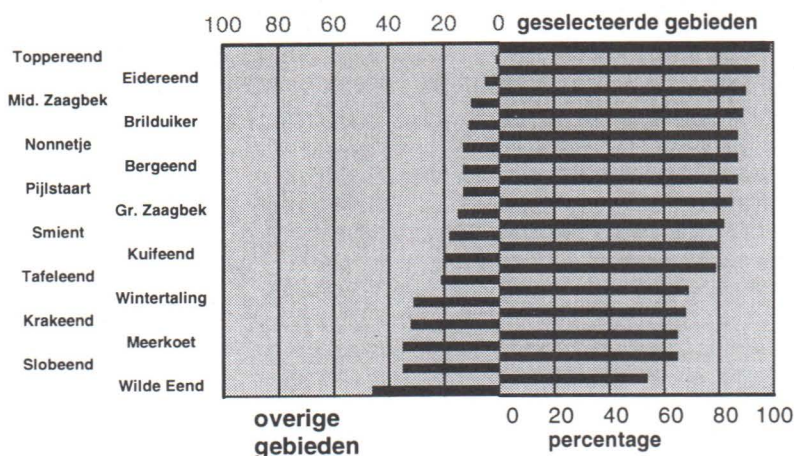
De nieuwe monitoringprocedure

In 1992 is onder contract van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het ministerie van Verkeer en Waterstaat kritisch naar de huidige opzet van de midwintertelling gekeken en zijn er voorstellen gedaan voor een vernieuwde opzet bij de overgang van de coördinatie naar SOVON. Vanaf 1993 staan niet alleen eenden en Meerkoeten centraal maar alle watervogelsoorten die iets over het belang van een gebied kunnen zeggen, of waarvan informatie anderszins belangrijk is bij het beleid en beheer van waterrijke habitats. Dit betekent dat ook de steltlopers, reigers, meeuwen etc. meegeteld worden en een integraal onderdeel van de toekomstige rapportages gaan uitmaken. Veel van deze soorten werden overigens al geteld, maar de informatie kwam nog niet centraal bij elkaar.

Bij de midwintertelling nieuwe stijl is de keuze gemaakt om trends te gaan berekenen op basis van een jaarlijks te tellen selectie van gebieden. De resultaten van deze gebieden vormen dan een dwarsdoorsnede van de aantallen watervogels in geheel Nederland. Voor deze selectie zijn met name internationaal belangrijke wetlands geselecteerd (zie figuur 1). Deze selectie is nog niet definitief, maar zal met gegevens van het komende jaar getest worden en dan definitief worden vastgesteld.

Voordeel van het werken met een selectie is dat er prioriteiten bij de te leveren telinspanning en coördinatie worden aangebracht. Jaarlijkse informatie over de "echt" belangrijke gebieden is de eerste prioriteit, alleen al omdat op deze wijze een zeer belangrijk aandeel van de in Nederland verblijvende aantallen in de trendberekeningen worden meegenomen. In figuur 2 staat voor een aantal eendensoorten aangegeven welke proportie zich gemiddeld binnen de selectie van (monitor)gebieden bevindt.

Wordt het verzamelen van informatie uit de overige gebieden nu overbodig en kunnen die telactiviteiten worden gestopt? Zeker niet, ook telgegevens van die gebieden blijven

Figuur 2. Verdeling van eenden over monitoringgebieden (geselecteerde gebieden) en overige gebieden.

van belang. Het zijn vaak dit soort gebieden waarvan bij planologische kernbeslissingen, streekplannen etc, gegevens nodig zijn. Gegevens over deze nationaal en regionaal belangrijke gebieden kunnen ingezonden blijven worden en zullen in de nationale rapportage worden verwerkt. Wel zal de prioriteit van de midwintertelling bij de echt natte biotopen worden gelegd. Door middel van een door-dachte indeling van Nederland in inhoudelijke eenheden en telgebieden zal hier in de toekomst aandacht aan worden besteed. Bij een aantal geselecteerde monitor gebieden is hier in 1993 een aanvang mee gemaakt door de daar opererende tellers te vragen de telgebiedindeling, telroute en concentraties watervogels op kaarten in te tekenen.

De eerste resultaten

Hoewel de vorst gedurende de telling zelf alweer geweken was zullen de aanwezige aantallen watervogels toch door de winterse periode eind december/begin januari beïnvloed zijn geweest. In Zuid-Holland werden lagere aantallen Smienten, Kieviten en duikeenden gezien dan in zachtere winters. Ook werden er opvallend weinig Kleine Zwanen in Utrecht en andere delen van het land waargenomen. Als alle resultaten binnen zijn zal duidelijk worden of de ontbrekende vogels elders in Nederland dan wel in het buitenland zaten.

Dit jaar is voor de eerste keer in het kader van de midwintertelling ook een totaal telling van de Nederlandse kuststrook uitgevoerd, met behulp van een vliegtuig, door de Dienst Getijde Wateren. Net als vorig jaar verbleven er grote aantallen Eidereenden voor de kust van Terschelling. Dit houdt

waarschijnlijk verband met de verslechterde voedselsituatie binnen hun belangrijkste overwinteringsgebied, de Waddenzee. Het open water van de Waddenzee is ook door DGW geteld (nadat dit jarenlang door C. Swennen van het NIOZ gedaan is), en zoals verwacht waren de aantallen Eiders hier beduidend kleiner dan normaal.

De tellers van de grote rivieren hadden deze winter te maken met hoge waterstanden, wat het telwerk er niet makkelijker op zal hebben gemaakt. Voor de Limburgse Maas werd een aanvullende vliegtuigtelling gehouden in het kader van toxicologisch onderzoek aan duikeenden.

Diverse nieuwtjes

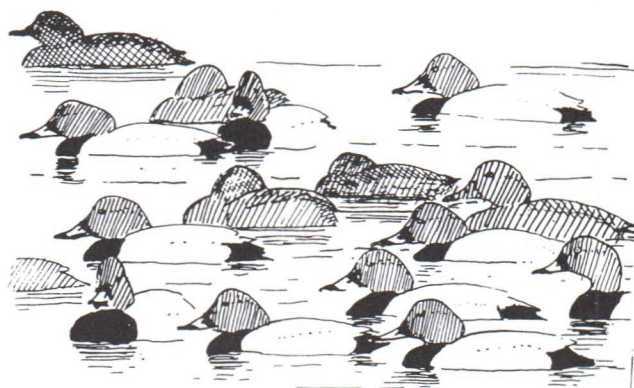
Nederlandse vrijwilligers onder de vlag van de WIWO (Werkgroep Internationaal Wad- en Watervogelonderzoek) hebben ook dit jaar weer meegedaan aan het tellen van watervogels in den vreemde. De slecht bekende wetlands van Albanië zijn in februari geteld door onder andere Ward Hagemeijer (staf) en Frans Schepers (DC). In Kameroen heeft een andere ploeg meegedaan aan de midwintertelling.

Boena van Noorden heeft in opdracht van de provincie Limburg, het RIZA en Bureau Waardenburg een rapport van 165 pagina's samengesteld over Watervogels en wetlands in Limburg, waarvoor tellingen uit 1977-91 zijn uitgewerkt. De nadruk ligt op de Middenlimburgse Maasplassen (max. 35.000 watervogels) en de overige delen van het Maasdal (max. 24.000). Per soort worden gegevens gepresenteerd over aantallen, verspreiding en trend. Tot slot wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste wetlands en worden gedetailleerde aanbevelingen voor inrichting en beheer gegeven. Voor de liefhebber: het rapport kost f27,50. Bel met Provincie Limburg, Bibliotheek (043-897382) of met RIZA Lelystad (03200-70513) voor informatie.

Vogelbescherming en SOVON zijn bezig met het verzamelen van gegevens over broed- en watervogels in de Nederlandse wetlands (figuur 1). Het doel is te komen tot een actuele en omvangrijke databank per gebied. In de komende periode zullen sommige waarnemers benaderd worden in verband met hun mogelijke kennis van deze gebieden. Wie nog over ongepubliceerde gegevens beschikt van deze gebieden, wordt vriendelijk verzocht zich in verbinding te stellen met het SOVON-bureau.

Tenslotte

Als u de resultaten van de midwintertelling nog niet naar de regio-coördinator heeft teruggestuurd, doe dat dan snel, des te eerder kan aan een volledig overzicht van de resultaten gewerkt worden. Overigens bereiken ons berichten van de regio-coördinatoren dat de gegevens dit jaar zeer snel worden ingestuurd, proficiat!. Heeft u half januari watervogels geteld maar niet meegedaan met de midwintertelling of weet u niet waarheen met de gegevens, neem dan contact op met het SOVON kantoor.

Tafeleenden (Jos Zwarts).